

روزهای داغ نوجوانان در المپیادهای جهانی

روزهای طولانی تیر ماه با تب داغ کنکور برای صدها هزار دانش‌آموزی که با شوق ورود به دانشگاه پا در رقابتی سخت و تنگاتنگ می‌گذارند گرمایی دوچندان دارد. تیر ماه اما با یک رقابت علمی بین‌المللی هم همراه است که شور و هیجان رقابت‌های مقدماتی راهیابی به آن لااقل برای دبیرستانی‌های ایرانی دست کمی از آزمون ورودی دانشگاه‌ها ندارد.

روزهای طولانی تیر ماه با تب داغ کنکور برای صدها هزار دانش‌آموزی که با شوق ورود به دانشگاه پا در رقابتی سخت و تنگاتنگ می‌گذارند گرمایی دوچندان دارد. تیر ماه اما با یک رقابت علمی بین‌المللی هم همراه است که شور و هیجان رقابت‌های مقدماتی راهیابی به آن لااقل برای دبیرستانی‌های ایرانی دست کمی از آزمون ورودی دانشگاه‌ها ندارد.

المپیادهای علمی جهانی امسال یک هفته ای است که با رقابت تیم‌های دانش‌آموزی ایران در رشته‌های فیزیک و کامپیوتر آغاز شده که دانش پژوهان جوان ایرانی در این مسابقات حضوری موفق داشته‌اند.

تیم المپیاد دانش‌آموزی شیمی ایران هم برای شرکت در چهل و پنجمین دوره المپیاد جهانی شیمی که از بیست و چهارم تیر تا دوم مرداد در مسکو برگزار می‌شود، عازم آن کشور شده است.

تیم ملی المپیاد شیمی در مسکو

اعضای تیم ملی المپیاد شیمی ایران اعزامی به مسابقات المپیاد جهانی شیمی را مهدی یارامانی تهرانی و آریا امین‌الرعایا از شهر تهران، هیربد حیدری از استان همدان و اشکان خاوران از استان فارس تشکیل می‌دهد. دکتر ابراهیم کیان مهر به عنوان سرپرست اول، دکتر علیرضا شایسته سرپرست دوم و دکتر علی نعمتی به عنوان ناظر علمی تیم ملی المپیاد دانش‌آموزی شیمی ایران را همراهی می‌کنند.

ایده برگزاری المپیاد شیمی نخستین بار سال 1347 خورشیدی در چکسلواکی سابق مطرح شد. شرایط سیاسی چکسلواکی در آن سال بسیار به هم ریخته بود و رهبران جدید اصلاحات اقتصادی کشور را مطرح کرده بودند. مردم فعالانه خواستار ارتباط بیشتر با کشورهای دیگر بودند که از اولین ایده‌ها برای این امر، برگزاری المپیاد جهانی شیمی بود. در خرداد همان سال جلسه‌ای با حضور نمایندگان لهستان، مجارستان و چکسلواکی با هدف طرح قوانینی اساسی مسابقه جهانی شیمی (المپیاد جهانی شیمی) برگزار شد که پایه مقررات اولیه این المپیاد بود.

نخستین دوره المپیاد جهانی شیمی سال بعد با حضور شش دانش‌آموز از کشورهای لهستان، مجارستان و چکسلواکی در پراگ برگزار شد. در دوره بعد چهار تیم دانش‌آموزی از کشورهای لهستان، بلغارستان، مجارستان و چکسلواکی در لهستان برگزار شد که در آن دوره آلمان شرقی و اتحاد جماهیر شوروی نیز به عنوان ناظر حضور داشتند. مجارستان، شوروی، بلغارستان، رومانی، مجارستان، آلمان شرقی، چکسلواکی، لهستان و شوروی میزبان دوره‌های بعدی بودند.

سال 1980 اتریش به عنوان نخستین کشور غربی میزبان این مسابقات شد و کشور سوئد هم به عنوان دومین کشور بلوک غرب سال 1982 میزبانی این مسابقات را به عهده گرفت. با پیوستن کشورهای مختلف این المپیاد از حالت منطقه‌ای خارج شده و اعتباری جهانی کسب کرد به طوری که در بیست و دومین المپیاد جهانی شیمی که سال 1990 در کشور فرانسه برگزار شد دانش‌آموزان 30 کشور از سراسر جهان به رقابت علمی پرداختند.

ایران در المپیاد جهانی شیمی

سابقه برگزاری المپیاد شیمی در ایران از المپیادهای ریاضی و فیزیک کمتر است. در پی موفقیت دانش‌آموزان ایرانی در المپیادهای ریاضی و فیزیک، سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش به عنوان متولی برگزاری این مسابقه‌ها در ایران تصمیم گرفت برای شرکت در بیست و سومین المپیاد بین‌المللی شیمی هیأت ناظر خود را به شهر لوتس لهستان اعزام کند. پس از حضور ناظران ایرانی در المپیاد شیمی سال 69، در آذر سال ۷۰، میان 2500 نفر از دانش‌آموزان واجد شرایط آزمون با ۱۵ مساله تشریحی برگزار شد. از سراسر کشور ۱۰۰ نفر به عنوان برگزیدگان این آزمون از سوی مرکز المپیاد سازمان پژوهش تعیین شدند. دومین

مرحله آزمون، بهمن همان سال در اهواز برگزار شد و سرانجام شش نفر به عنوان اعضای نخستین تیم المپیاد شیمی ایران برگزیده شدند تا به المپیاد جهانی سال ۱۹۹۲ در آمریکا اعزام شوند.

باوجود تمام برنامه ریزی ها و هماهنگی ها، کمیته برگزارکننده این المپیاد از ارسال دعوتنامه برای دانش آموزان ایرانی خودداری ورزید و سازمان پژوهش در تلاش های خود تنها موفق شد دو نفر از شیمیدان های ایرانی مقیم آمریکا را به عنوان ناظران ایرانی به کمیته برگزارکننده معرفی کند؛ اقدامی که مسیر را برای شرکت دانش آموزان ایرانی در المپیاد شیمی سال بعد در ایتالیا هموار کرد. به این ترتیب از سال ۷۱ فعالیت المپیاد شیمی ایران به طور جدی آغاز شد و ایران در زمره کشورهای عضو المپیاد بین المللی دانش آموزی شیمی قرار گرفت. دانش آموزان ایرانی در بیست و پنجمین المپیاد جهانی شیمی که در ایتالیا برگزار شد با کسب یک مدال نقره و سه مدال برنز در بین 38 کشور جهان موفق به کسب مقام شانزدهم شدند.

کلمبیا، آوردگاه ریاضیدانان جوان ایرانی

در حالی که تیم های المپیاد فیزیک و کامپیوتر ایران، رقابت های خود را با موفقیت پشت سر گذاشته اند، تیم المپیاد ریاضی کشورمان راهی کلمبیا شده تا در پنجاه و چهارمین دوره المپیاد جهانی ریاضی به مصاف نخبگان دانش آموزی جهان برود. این دوره از مسابقات طی روزهای بیست و هفتم تیر تا ششم مرداد (18 تا 28 جولای) به میزبانی سانتامارتای کلمبیا برگزار می شود.

اعضای تیم ملی المپیاد جهانی ریاضی ایران اعزامی به پنجاه و چهارمین دوره المپیاد جهانی ریاضی را الک بدرویا، ماهان تجربه کار، نینا ترکمان، سیدمحمدحسین سیدصالحی، محمدجواد شعبانی زهرایی از تهران و عارف صادقی از استان البرز تشکیل می دهند. تیم ایران را دکتر آرش رستگار و دکتر عرفان صلواتی به عنوان سرپرست اول و دوم و دکتر کسری علیشاهی و دکتر مصطفی عین الله زاده به عنوان ناظران علمی همراهی می کنند.

المپیادهای علمی؛ یادگاری از بلوک شرق

تاریخچه نیم قرن برگزاری المپیادهای علمی دانش آموزی با المپیاد ریاضی گره خورده است. 53 سال پیش یعنی سال 1958 میلادی، جمعی از استادان ریاضی کشور رومانی طرح برگزاری یک رشته مسابقات ریاضی را در سطح مدارس دوره دبیرستان خود بنیان نهادند و در سال بعد نخستین آزمون ریاضی را به اجرا درآوردند؛ به این ترتیب اولین المپیاد ریاضی سال 1959 میلادی (1338 هجری شمسی) با حضور 52 نفر از دانش آموزان کشورهای رومانی، مجارستان، چکسلواکی، لهستان، اتحاد جماهیر شوروی سابق، بلغارستان و آلمان شرقی در بخارست برگزار شد.

چهار سال بعد، یوگسلاوی سابق و سال بعد از آن، مغولستان به این مسابقات پیوستند.

سال 1965 میلادی، فنلاند، نخستین کشور اروپای غربی بود که به این مسابقات ملحق شد.

سال 1967 میلادی، کشورهای انگلستان، سوئد، فرانسه و ایتالیا و سال 1969 بلژیک و اتریش سال 1974 آمریکا و در سال 1977 الجزایر به عنوان نخستین کشور مسلمان به عضویت این مسابقات درآمدند.

المپیاد جهانی ریاضی که برگزاری موفق آن الگویی برای برگزاری المپیادهای دانش آموزی در دیگر رشته ها نیز بوده طی سال های طولانی پس از آن با افت و خیزهای فراوان ادامه یافته و هر سال بر تعداد شرکت کنندگان آن افزوده شده است.

المپیاد ریاضی؛ آغازی بر حضور ایران در المپیادهای جهانی

همچنان که المپیادهای علمی جهان با المپیاد ریاضی آغاز شد، حضور ایران در عرصه المپیادهای علمی هم با تاخیری حدود 30 سال با المپیاد ریاضی آغاز شد. ایران از سال 66 باوجود مشکلات ناشی از جنگ پا به عرصه این مسابقات گذاشت و در همان نخستین حضور که بیست و هشتمین دوره المپیاد ریاضی در کوبا بود، ناباورانه بسیاری از کشورها را پشت سر گذاشت و راه را برای ظهور و بروز استعداد جوانان کشور در عرصه های جهانی باز کرد. شش نفر اول چهارمین دوره مسابقات کشوری ریاضی پس از برگزاری اردوی آمادگی یک هفته ای، تیر 66 به سرپرستی دکتر محمدعلی نجفی، استاد دانشگاه صنعتی شریف و وزیر اسبق آموزش و پرورش به شهر هاوانا اعزام شدند.

تیم دانش آموزی ایران در نخستین حضور خود در المپیاد ریاضی در جمع 42 کشور شرکت کننده در مسابقات، مقام بیست و ششم را کسب کرد و یکی از دانش آموزان ایرانی به نام علی اصغر خانبان نیز موفق به کسب مدال برنز شد.

تیم ایران در المپیاد ریاضی سال بعد که در استرالیا برگزار شد با کسب یک مدال نقره و سه مدال برنز در جمع 49 کشور به مقام بیستم رسید که با ادامه سیر صعودی رتبه ایران در المپیاد های سال بعد دانش پژوهان جوان ایرانی در سال های 68 و 69 به ترتیب در جمع 50 و 54 کشور به رتبه چهاردهم و در المپیاد ریاضی سال 70 در سوئد با کسب یک مدال نقره، دو مدال برنز و دو مدال طلا که نخستین نشان های طلای ایران در این رقابت ها هم بود در جمع 54 کشور جهان در رتبه هشتم قرار گرفتند؛ رتبه ای که برخی کشورهای پیشرفته به مدد سابقه طولانی شرکت در این رقابت ها موفق به کسب آن شده بودند.

ایران در دوره های بعد موفق به کسب رتبه های بالاتر هم شد که ازجمله آن کسب رتبه ششم درسی و چهارمین دوره المپیاد در کشور ترکیه است. نتایج امیدوارکننده کسب شده در المپیاد ریاضی، زمینه ساز حضور ایران در دیگر المپیادهای علمی دانش آموزی بود.

فاطمه موحدین / جام جم